

DE Z O O N
VAN DEN
S C H U L P R I J D E R.

EEN VERHAAL VOOR JONGE LIEDEN,

DOOR

E. G E R D E S.

AMSTERDAM,
G. W. TIELKEMEIJER.

ZESDE HOOFDSTUK.

DIEREN VAN AFRIKA.

Zoo verliepen er een paar dagen. Langzamerhand herstelde ANNA en kwam weder bij de vrienden. WILLEM had in dien tusschentijd vlijtig gewerkt en reeds goede vorderingen in talen en wetenschappen gemaakt, tot niet weinige vreugde van zijne moeder en vooral van den Heer BURNS, die hem met zoo veel liefde en geduld, gezamenlijk met Broeder FALMER had onderwezen.

Op zekeren avond zat men weder gezellig bij elkander. Ieder verheugde zich dat de reis zoo voorspoedig en gewenscht ging en men hoopte binnen kort de linie te passeren; toen WILLEM den Heer BURNS op zijne schouders tikte en hem in fluisterde.

„Weet u wel dat u mij beloofd hebt nog iets van de dieren van *Zuid-Afrika* te vertellen?”

„Dat is waar ook, WILLEM! Maar gij moet weten, dat ik zoo geheel daar niet in te huis ben; ik zal dus even een boek halen en daar de dieren uit opzoeken, die men er al zoo vindt.”

Deze voorslag van den Heer BURNS vond ieder goed; spoedig kwam hij met het gewenschte voorwerp terug, bladerde er een weinig in, schreef toen eenige namen met een potlood op en zei: „Kom aan dan mijne vrienden, ik ben gereed.”

Ieder schikte zijnen stoel rondom de tafel en de Heer BURNS begon.

„Noord- en Zuid-Afrika levert veel overeenkomst, maar ook een groot verschil op in voorwerpen van het dierenrijk. Op beide punten bijvoorbeeld treft men leeuwen, hyenas, jakhalzen en struisvogels aan, ofschoon men in de eigenlijke kaapkolonie deze laatsten slechts zelden aantreft. Het kameel daarentegen, dat in het Noorden als een huisdier wordt aangezien, is in het Zuiden onbekend; de giftige slangen van Zuid-Afrika zijn bijna onbekend in het Noorden, ten minste niet zoo menigvuldig. Beide gedeelten zijn arm aan vogels en voor zoover ik uit de reisbeschrijvingen heb waargenomen, bezit er Zuid-Afrika nog de meesten van; zeker althans is het dat Noord-Afrika meer roof- en aasvogels dan Zuid-Afrika oplevert, waar in tegendeel vele fraaije zingvogels leven.

„Ik heb op een papiertje,” dus vervolgde de Heer BURNS, „eenige dieren aange teekend, die hunne vaste woonplaats aldaar hebben, ten minste tot zoo lang zij door de toenemende bevolking en beschaving naar de binnenlanden verdreven worden. Dit kleine lijstje zal ik volgen en er u van vertellen zooveel ik weet. Zekerlijk zal men aldaar meerdere dieren aantreffen dan ik u opnoem, maar ik ben ook niet van plan u die allen mede te deelen. Als gij ouder wordt lieve WILLEM, en gij hebt lust in de beoefening der Natuurlijke Historie, zal het u, geloof ik, wel nimmer aan gelegenheid ontbreken datgene aan te vullen wat ik nu slechts in het kort aanstip. Maar nu ter zake.

Rijk aan verschillende apen is het Kaapland niet. Tot dusverre kent men er slechts twee bepaalde soorten, en wel de roodstuit (*Cercopithecus pygerythraeus*) en de *Papio porcarius* of beeraap. Wel is waar ontmoet men hier en daar volgens het zeggen der reizigers nog eenige anderen, die men den naam

van blaauwe apen geeft, doch het is bewezen dat het of jonge dieren of slechts verscheidenheden zijn van de eerstgenoemde soort. Het moeten wel geene gevaarlijke beesten zijn, maar die soms door hun aantal lastig kunnen worden. De andere daarentegen is bekend als zeer woest en onstuimig. De beeraap is een der grootste en sterkste apen der oude wereld, welligt zoo groot als gij, WILLEM. Men noemt hem waarschijnlijk Beeraap, omdat hij er in de verte wel wat van heeft, meest op vier pooten loopt en welligt ook de sterkte van eenen beer heeft. Als hij kwaad is, blaft hij als een hond. Men mag alsdan wel bang voor hem zijn, want hij is in zijne boosheid in staat twee mannen aan te grijpen en te verscheuren. Zijne gewoonlijke spijzen zijn vruchten, maar hij versmaadt ook geen vleesch en visch. Ik wilde hem niet gaarne als slaapkameraad hebben en hoop hem wel in de verte te zien, maar niet te ontmoeten. — Vleêrmuizen zijn er genoeg, maar daarvoor hebben wij niets te vreezen.

Lastige dieren voor de bewoners van de Kaapkolonie zijn de zandgraver en de goudmol. De eerste en wel *Bathyergus maritimus* woelt het zand aan de kusten op zulke eene wijze om, dat de wegen voor menschen en dieren zeer onveilig worden. Hij leeft onder de aarde even als de mol, hoewel hij niet tot de mollen maar wel tot het muizengeslacht behoort; behalve deze is er nog de B. Hottentottus, die echter veel kleiner en niet zoo schadelijk is, maar dieper in het land leeft.

Aan mollen is het Kaapland bijzonder rijk en onder dezen zijn er zeer schoone, ja wel de schoonste van de geheele wereld vindt men daar. Wat dunkt u anders van den naam goudmol! En inderdaad de *Chrysochloris capensis* verdient dien naam. Hij is iets kleiner dan onze mol, maar heeft een fraai bruine kleur, de puntjes van de haren hebben eenen schitterenden metaalgloed

waardoor het soms al de kleuren van den regenboog aanneemt. Deze mol benevens nog eene menigte anderen zijn niet zoo lastig als de onzen, hoewel zij ook daar het heerlijke doel des Scheppers volbrengen, schadelijke insekten te verdelgen.

Nu echter kom ik tot een ander beest, dat alles behalve onder de aarde, maar er wel degelijk boven op woont, en menigen planter en dorpsbewoner door zijne vraatlust en leelijk geschreeuw een schrik op den hals gejaagd heeft. Ik bedoel de Hyenas. Hoewel men in de latere dagen verschillende soorten gevonden heeft, wil ik er u slechts twee op noemen: de gevlekte Hyena: *Hyaena crocuta* en de zoogenaamde strandwolf *Hyaena brunaea*, welke laatste ik éénmaal levend zag, terwijl de eerste in alle menageriën te zien is.

Men rekent de Hyenas tot het hondengeslacht; maar zij hebben van den hond bijna niets dan den uiterlijken bouw. Het zijn vraatzuchtige, laffe roofdieren die 's nachts op buit uit gaan; het liefste verslinden zij aas, stinkend vleesch en lijken. Evenals de paarden hebben zij manen, die zij in hunne woede stijf op kunnen rigten. De *Hyaena crocuta* of de gevlekte Hyena vindt men in het Kaapland zeer talrijk. Zij is grijsachtig van kleur met vele bruine vlakken; voor den mensch is zij niets gevaarlijk, want zij is zóó schuw dat zij op de nadering van een menschelijk wezen dadelijk de vlugt neemt. Men kan de hyenas alleen temmen, wanneer men ze jong vangt. De bruine Hyena of strandwolf is veel kleiner en niet zoo talrijk als de gevlekte. Hare levenswijze verschilt niet veel van deze, doch ziet men haar zelden in dorpen, wijl zij meer de eenzaamheid bemint.

Een ander dier, maar geduchter en sterker is de Leeuw, *Felis Leo*. Ik heb u lieve WILLEM reeds in onze gesprekken meer van dat dier verteld, doch omdat hij op mijn lijstje staat wil ik hem ook niet overslaan. *Afrika* is het eigenlijke vader-

land der leeuwen; nergens wordt hij zoo veelvuldig aangetroffen als juist daar; maar nergens is hij ook zoo groot. De leeuw van *Noord* en *Zuid-Afrika* verschilt niet veel, ofschoon eenigen beweren dat de Kaapsche leeuw wel grooter, maar niet zoo roofgierig is. Ik voor mij lieve WILLEM geloof dat het veel er aan ligt hoe de warmte is. In landen waar de hitte soms ondraagelijk is, zijn de dieren ook het wreedste. De beet eener slang bij eene sterke hitte is ook gevaarlijker dan wanneer het jaargetijde koeler is. De luchtsgesteldheid van *Noord-Afrika* veel warmer zijnde dan aan de Kaap, veroorzaakt dan ook dat die dieren daar ook niet zoo wreed en bloeddorstig zijn. — Hoe de leeuw er uitziet, dit heb ik u wel eens door eene afbeelding getoond. De leeuwin heeft geene manen en is niet zoo gemakkelijk te temmen als de leeuw; zij is iets kleiner, maar vooral als zij jongen heeft zeer wreed. Geduriglijk verandert zij alsdan van verblijfplaats uit vrees dat men haar de jongen zal ontroofen. En dit gebeurt dan ook wel eens. Liederen die met deze dieren handel drijven, speuren zorgvuldig het hol van de leeuwin op en in eene kleine hut verscholen, nemen zij het oogenblik waar dat de moeder zich verijdert om op roof voor hare jongen uit te gaan. Dit oogenblik gekomen zijnde, rooven zij de jongen, die gewoonlijk twee of drie in getal zijn, stijgen te paard en rennen wat zij kunnen, om in veiligheid te geraken. Dikwijls gelukt hun dit ook; maar komt de leeuwin in haar hol en vindt zij hare jongen niet dan wordt de lucht van haar gebrul vervuld; met vervaarlijke sprongen vervolgt zij het spoor der jagers en dikwijls haalt zij ze in. In den angst werpen deze dan een der jongen op den grond; de leeuwin grijpt het dier in den nek en draagt het ras naar hare verblijfplaats om de jagers weêr te achtervolgen. Hierdoor winnen deze veel tijd en meestal komen zij dan ook in veiligheid vóór de leeuwin hen op nieuw bereiken kan.

Evenwel zoo gelukkig zijn niet allen. Ik herinner mij ergens gelezen te hebben, dat iemand die eens aan twee jagers zijne begeerte te kennen gaf, om twee of drie jonge leeuwen te bezitten, met hen een accoord trof. De jagers zouden hem binnen acht dagen twee leeuwenwelpen voor den prijs van honderd gulden bezorgen. Acht dagen verliepen, maar geen der jagers liet zich zien; na verloop van zes weken echter vonden andere jagers twee onafgeschotene geweren, benevens lange messen en bebloede mantels tusschen de struiken aan de helling van eenen berg. De bloedverwanten der twee vermiste jagers herkenden alras deze voorwerpen als aan die twee ongelukkigen toebehoord hebbende. Waarschijnlijk werden zij op het oogenblik dat zij de jongen stalen door de leeuwin verrast, die hen beiden verscheurd zal hebben.

De leeuwen zijn in het Kaapland bijzonder talrijk; elk jaar worden er minstens tachtig tot honderd door de Kaapsche boered gedood, en ik weet van een Engelsch officier, die er alleen zeventien door zijn geweer in één jaar tijds heeft neêrgeveld.

Ik zou nu heel gaarne u vele kleine geschiedenissen van de leeuwen vertellen willen, maar ik vrees dat ik dezen avond dan niet ten einde zoude komen. Alleen wil ik u dit nog mededeelen. Een leeuw die door een schrik op de vlugt ging, liep in de haast het wijfje van een struisvogel omver, dat op haar nest zat te broeijen. De vogel hierdoor kwaad wordende, vloog op den leeuw toe en gaf hem met haren stevigen poot zulk een flinken slag, dat hij geheel van zijn stuk raakte en nog harder wegliep, zonder om te zien wie hem dat gedaan had.

• Ik wil het niet hopen, maar ik zou bijna zeggen, zeker is het dat wij wel eens in gezelschap van een leeuw komen zullen, en indien hij alsdan hongerig is, dan zal het voor ons niet pluis zijn. Het beste, zooals ik gelezen heb, om een leeuw te ontkomen, is in

boschjes en doornenstruiken te vlugten, want dit is bijna zeker, dat de doornen en distelen hem bang maken, — hij schijnt de geschiedenis van ANDROKLUS te kennen en bevreesd voor splinters te zijn.

Behalve deze leeuwen zijn er nog andere roofdieren, zooals jakhalzen, kleine panthers, luipaarden en vossen, maar wijl zij niet zoo talrijk zijn, worden zij minder gevaarlijk gerekend.

Het Kaapland heeft onder de zoogdieren ook nuttige beesten, en vooral is het rijk aan Antilopen en Gazellen. Het zijn vlugge maar schuwe dieren, die in groote troepen en kudden in de vlakten en op heuvels leven. Vooral de sierlijke *Antilopa scripta* vindt men er somtijds. Dit dier is koffijbruin met bijna witte vlekken en strepen op den rug en aan de zijden; de pootjes zijn wit gevlekt. In groote menigte ontmoet men er Gazellen, die veel overeenkomst met herten hebben; zij dragen twee slanke hoornen en zijn bijzonder vlug. Men heeft wel eens kudden van Gazellen gezien, die ten minste tien duizend stuks bevatteden! Als zij in de engte gedreven worden, sluiten zij zich digt aaneen en toonen de horens, met welke zij ons zeer diepe wonden toebrengen kunnen, wijl die horens puntig en fijn zijn.

Niet zoo veelvuldig, maar toch nu en dan vindt men aldaar ook het rivierpaard *Hippopotamus*, dat door de inboorlingen niet oneigenlijk waterkoe genoemd wordt. Dit logge dier bewoont de rivieren en vernielt door zijne vraatzucht menige plantaadje, wijl het alles wat plant is, vreet. Zijn vleesch moet echter heel lekker zijn, en daar ik nog nimmer er een gezien heb, hoop ik dat mijn verlangen bevredigd zal worden, en dan beloof ik ANNA dat zij er het lekkerste stukje van hebben zal."

De goede Mijnheer BURNS streek ANNA hierbij over de wang, en ik moet openhartig getuigen, dat zij volstrekt niet afkeerig

scheen te zijn van dat rivierpaardenvleesch, maar wel degelijk er naar verlangde.

„Ja, lieve WILLEM!” vervolgde de Heer BURNS, „ik kan u niet zeggen, hoezeer ik verlang naar dat land, want er zijn nog verscheidene dieren, die ik nimmer gezien heb. Bij voorbeeld de Giraffe *Camelopardalis Giraffe*. Zulk een dier moet een heerlijk gezigt zijn, maar of wij ze nu wel zien zullen, is een groote vraag, want ik geloof dat zij in de Kaap-kolonie slechts zelden voorkomen. Doch ik kan u ten minste vertellen hoe ze er uitzien, opdat het dier u niet geheel vreemd zij.

Het dier is ruim achttien voet hoog, en te *Leiden* waar ik het in het Museum opgezet gezien heb, kon ik met mijn hoed op gemakkelijk tusschen zijne twee voorpooten staan. Het is licht geel van kleur, met vele onregelmatige donkerbruine vlekken. De hals is zeer lang, maar niet lang genoeg om het gras van de aarde af te plukken. Op zijnen kop, die veel van een paardenkop heeft, staan twee eenigszins krom gebogen horens, die met een haren kleed bedekt zijn; het mannetje heeft meestal nog een derde doch kleiner horen tusschen deze twee laatsten in. Het is een zeer zachtaardig dier en ligt te temmen, en ik heb menigmaal van een Giraffe gehoord, die zijnen oppasser des morgens wakker maakte, door hem bij de mouwen te trekken. Intusschen heeft het groote spierkracht, en het is reeds dikwijls gebeurd, dat een Giraffe eenen leeuw met de pooten dood sloeg.

De reiziger LICHTENSTEIN waarvan ik u reeds vroeger verteld heb, en die *Zuid-Afrika* in gezelschap van eenen vriend doortrok, verhaalt eene hoogst belangrijke ontmoeting met een Giraffe en haar jong, dat men kalf noemt. Hij was in het land der Boschjesmannen en Beetsjoeanen, aan de Oranjerivier in de nabijheid van een kleine beek, toen hij op eenmaal achter een heuvel den kop eener Giraffe gewaar werd. Dadelijk besloot

hij er jagt op te maken. Tot zijne onbeschrijfelijke vreugde bemerkte hij nu ook het jong. Maar zoodra hadden de Giraffen de reizigers niet bemerkt, of zij namen ijlings de vlugt, en dat wel op zulk eene koddige wijze, dat LICHTENSTEIN van lagchen bijna de vervolging moest staken. Het dier galoppeerde, maar zoo zonderling, dat het bijna moeilijk is dit te beschrijven. De Giraffe is namelijk van voren veel hooger en zwaarder dan van achteren, en daardoor niet in staat de voorpooten zonder behulp van den hals in de hoogte te brengen. Zij buigt den hals achterwaarts, en tilt dan de voorpooten zonder die te buigen op, kromt vervolgens den hals weder naar voren, waardoor de pooten weder op den grond komen, en door de kracht waarmede dit geschiedt, worden de achterste pooten dan ook opgeheven. Dit moet er nu allerkoddigst uitzien: die stijve hooge pooten, die lange heen en weder slingerende hals, moet ook den ernstigsten jager wel aan het lagchen maken. Maar denk nu niet dat de Giraffe zoo snel loopt, neen, die sprongen zijn zoo vlug niet, maar wel groot, want elke sprong brengt haar bijna veertig voet verder. Met een goed paard haalt men haar ook gemakkelijk in, vooral indien men in een heuvelachtige landstreek is, want het is ligt te begrijpen, dat het voor de Giraffe uiterst moeilijk valt die te bespringen.

De Heer LICHTENSTEIN had dan ook het geluk het jong in te halen, en met een kogel in de ruggegraat getroffen, zonk het dier ter aarde. Maar welk een ontzettende levenskracht bezat dit dier! Nadat de jagers het hoofd afgesneden hadden en reeds bezig waren met villen, maakte het half gevilde dier zulk eene geweldige beweging, dat de twee Hottentotten die de achterste pooten vilden, vier voet ver wegge worpen werden. Het dier was omstreeks dertien voet hoog. Toen zij eenige stukken gebraden hadden, vonden zij dat het vleesch zeer wit

was en naar vet kalfsvleesch smaakte. De Hottentotten verze-kerden dat er in geheel *Zuid-Afrika* geen wild was, dat zulk lekker vleesch opleverde als de Giraffe.

De Giraffe haalt het voedsel het liefst van de boomen; zij bedient zich hierbij van hare lange, zwartblauwe en harde tong, die zij krom buigen en als een hand gebruiken kan bij het plukken. Hare liefste spijs zijn de bladeren van eene soort van Acaciaboom, doch overigens versmaadt zij geene andere planten.

Wat zegt gij van zulk een fraai dier? En zijt gij niet even zoo nieuws- en weetgierig als ik, om dat dier in haren natuurstaat van nabij te zien?"

WILLEM stemde dit van harte toe, maar kon niet nalaten te zeggen, dat hij het wreed vond zulk een zachtmoedig dier te dooden.

"Daar hebt gij ook gelijk aan; maar het heeft ook zijn nut, want het dier is nog niet zoo algemeen bekend, zoodat men, wanneer het gedood is, hetzelfde opzetten en in een museum ter bezigtiging plaatsen kan, waardoor men in de gelegenheid is hetzelfde te bestuderen en te vergelijken. Zoo zijn er vele menschen, die hun geheele leven besteden om vogels te vangen, en tot dat doel naar vreemde landen reizen. Deden dit die Natuuronderzoekers niet, en stelden zij hun leven daardoor niet bloot aan allerlei vermoeyenissen en gevaren, dan zouden wij nimmer bekend worden met die heerlijke dieren, die ons oog of oor in verrukking kunnen brengen.

Maar er zijn nog andere zoogdieren in het Kaapland, die ons een oogenblik moeten bezig houden. Ik bedoel de Kaapsche Ezels. De Ezels worden in de Natuurlijke Historie tot de familie der paarden gerekend, omdat zij tot de Eenhoevigen behooren. Men kent in *Zuid-Afrika* drie soorten van dit geslacht, en

wel: de Zebra: *Equus montanus* (ook wild paard genoemd, want *Equus* beteekent *paard*); dit dier is een weinig kleiner dan een gewoon paard; van boven met korte manen, die zwart en wit gestreept zijn; het is geelachtig wit met vele zwarte en witte dwarsbanden of strepen, de buik is wit, de staart lang met een zwart bosje haar aan het einde. Dit dier leeft het meest op de gebergten, in groote kudden. De *Equus Zebra* gelijkt zeer op den voorgaande, doch heeft een langwerpige getakte streep aan den buik, en eindelijk de *Equus Quagga* die kastanjebruin is met donkerbruine dwarsstrepen en lijnen. Het zijn wilde schuwe dieren, die zich bijna niet laten temmen en zelfs hun vleesch is niet eens zeer smakelijk; doch indien men in de zandvlakten van het Kaapsche Hoogland op reis is en honger lijdt, en men kan door een kogel of strik zulk een ongemakkelijk heertje meester worden, dan vraagt men niet of biefstuk lekkerder zou smaken; men eet dan maar en dankt den goeden God, die ons alle dieren tot spijs en ons nut heeft geschonken.

Ik zeide dat ik de dieren zoude volgen welke ik op mijn lijstje heb, en nu merk ik, dat voor ik aan de vogels kom er nog twee zoogdieren op staan, die echter wel het eerste mogten genoemd worden, wijl ze zoo groot zijn. Ik bedoel den olifant (*Elephas africanus*) en den neushoorn of *Rhinoceros*. Het eerste dier schijnt bepaaldelijk *Midden* en *Zuid-Afrika* te bewonen. Ik heb u reeds dikwijls van dit dier verteld; welke verwoestingen het kan uitrigten en hoe gevaarlijk het soms voor den mensch worden kan. Gij kent zeker zijne levensgeschiedenis goed, ten minste ik moet het veronderstellen, dus wil ik nog slechts eenige bijzonderheden u mededeelen. De Afrikaansche olifant is gewoonlijk iets kleiner dan de Indische, maar zijne slag tanden zijn meestal grooter en worden soms 160 pond

zwaar. Deze tanden leveren zooals gij weet het bekende ivoor, en het is vooral om dit laatste dat de bewoners het dier vervolgen. Zijn vleesch moet zeer smakelijk zijn: ik geloof aan zoo'n olifantspootje valt wat te kluiven. De olifant is een zeer verstandig dier, men kan hem vele kunstjes leeren en ik heb hem dikwijls in menageriën allerlei verrigtingen zien doen. Men ontmoet den olifant in zijne bosschen zelden alleen, meestal in troepen van veertig tot honderd; zijn voedsel is gras, takken, bladeren, kortom alles wat er groeit; maar als hij rijstvelden ontmoet — dan mogen de bezitters daarvan wel bang zijn, want hij is zoo vraatziek, dat hij niet rust voor geheel zoo'n veld verteerd is. Gij herinnert u nog wel, lieve WILLEM, hoe ik u laatst van Hannibal vertelde en daarbij aanmerkte dat deze veldheer olifanten in zijn leger had, waarmede hij den Romeinen groot nadeel toebrengt; thans rigt men deze dieren niet meer tot den oorlog af, maar zeker is het dat vele Indiaansche vorsten nog olifanten in hun leger hebben. — Het laatste zoogdier waarvan ik nog eenige weinige woorden zeggen zal, is de neushoorn (*Rhinoceros africanus*). Men kent in Zuid-Afrika vier soorten van neushoorns, die echter eene en dezelfde wijze van leven hebben en slechts in hun uiterlijke gedaante of kleur verschillen. De meest gewone is de bovengenoemde, een lomp, zwaar en schuw dier, hetwelk daardoor gevaarlijk wordt, wijl het bij het minste geruisch uit zijn schuilhoek te voorschijn komt en den reiziger of jager met woede aanvalt. Het dier heeft twee horens in de nabijheid van zijnen neus, waarmede het geweldig stooten en groot nadeel toebrengen kan. De huid is zeer dik en laat geen kogel door. Zijne lengte bedraagt somtijds tien voet, terwijl hij meestal vijf voet hoog is. Even als de olifant voedt zich dit dier met voortbrengselen van het plantenrijk, maar is om zijne schuwheid minder lastig dan de olifant, wijl hij

zelden in de nabijheid van bebouwde velden komt. De wilde boschbewoners maken schilden van zijne huid en snijden daarvan lange reepen, om ze als zweepen en stokken te gebruiken. Zijn vleesch is eetbaar hozeer het niet zoo smakelijk moet wezen als dat van den olifant. Ik mag dit gedeelte mijner korte beschrijving van eenige zoogdieren wel besluiten met de opmerking hoe God de Heer alles zoo schoon geordend en ingerigt heeft en dat wij dankbaar mogen zijn voor het genot dat de kennis der natuur ons dagelijks aanbiedt.

Thans ga ik over tot eene korte beschrijving van eenige vogelen in gindsche streken. Maar vooraf wil ik eerst eene cigar aansteken en een glas water drinken.”

Nadat de Heer BURNS zijn verlangen bevredigd had, zette hij zich weder naast WILLEM en vervolgde aldus :

„Zuid-Afrika is niet zoo rijk aan vogels als de Westkust, maar er zijn er toch genoeg die onze opmerkzaamheid verdienen. Zwermen van gieren, arenden, valken en uilen treft men in de onmetelijke zandvlakten aan, waar zij zich verzadigen aan de lijken van zoogdieren en amphibien. Het zijn zeer nuttige vogels, want had de Heer der natuur deze schepselen niet voortgebracht, dan zou een peststank de lucht vervullen, en een oponthoud of eene reize door die streken tot de onmogelijkheid kunnen gerekend worden. Maar ook andere nuttige vogels vindt men aldaar en wel meer in de nabijheid der menschelijke woningen, bij voorbeeld de rupsenetters (*Cebblepyrinae*) die alle rupsen vervolgen, welke onze planten en boomen beschadigen. Onder de kleinere vogels zijn er velen die heerlijk gevederd en ook zeer nuttig zijn. De Honigzuiger, *Melliphaga Caffer* bouwt met duizenden van zijns gelijken een klein doch kunstig nestje tusschen de dorens, en merkwaardig genoeg, hij slaapt niet zittende op zijn nest, maar hangt met den

eenen poot aan een takje, en wordt zoo met groote gemakkelijheid gevangen en gegeten, wijl zijn vleesch zeer lekker smaakt. Een andere vogel de *Loria socia* bouwt een gemeenschappelijk nest, waarin soms duizend van die soort zamen wonen en zolang onder hetzelfde dak leven, totdat de tak onder den zwaren last bezwijkt. Gaat men in de moerassen, dan vindt men daar de purperkleurige *Euplectes Orix*, die eene kleur heeft als donkerroode leliën, en inderdaad indien deze vogels zich tusschen het riet en de biezen bewegen, moet het er uitzien alsof het bloemen zijn, die door den wind heen en weder geslingerd worden. De laatste der kleine vogels die ik opgeteekend heb, is de honigkoekoek *Indicator Sparmanni*. Dit diertje lokt den mensch door een bijzonder geluid tot diep in het bosch, bij een boom, waar een zwerm wilde bijen haar nest en honigvoorraad verzameld heeft, en rust dan niet voordat de Kaffer of de Hottentot de bijen verjaagd heeft en den honig wegneemt, waardoor er al ligt iets voor hem overblijft. Intusschen behoeft hij niet zoo bang te zijn voor de steken der bijen, want hij heeft een buitengewoon dikke huid, maar hij is zeer bang voor zijne oogen, en dikwijls vindt men ook een blinden honigkoekoek, dien de bijen blind gestoken hebben.

Maar nu heb ik nog twee vogels die zeer in gedaante en levenswijze van elkander verschillen, maar beiden zeer nuttig zijn. De eerste is de groote Struis, van welken vogel ik u laatst eene afbeelding heb laten zien. Het is een merkwaardige vogel, een wonder der woestijn, dien hij bewoont, de Giraffe onder de vogels; een vogel die met de pooten vliegt en met de vleugels roeit; het gevleugelde kameel, dat reeds zoo dikwijls beschreven is en nog altijd stof genoeg tot vertellen geeft, De struisvogel, *Struthio Camelus*, woont in de woeste en dorste zandvlakten. Hoewel zij dikwijls te zamen leven, vindt men er

gewoonlijk in den broeitijd vier of vijf bijeen, namelijk een haan en de overige hennen. Al die hennen leggen hare eijeren in een en hetzelfde nest, dat uit niets bestaat dan uit een rond gat, groot genoeg om de eijeren te kunnen opnemen. Rondom het nest maken zij eene soort van muur, waartegen de eijeren leunen, die op de punt staan opdat er plaats gespaard worde. Zoodra er nu tien of twaalf eijeren gelegd zijn, beginnen de hennen te broeijen, soms den geheelen dag door, maar ook nu en dan aan de zonnestrallen het broeiwerk overlatende. Des nachts zit echter het mannetje op het nest. De haan, moet gij weten, is veel forscher en sterker dan de hen, en wijl deze vogels vele vijanden hebben die gaarne de eijeren verslindén, zooals de jakhalzen en wilde katten, hebben die eijeren wel een sterken verdediger noodig. Menigmaal vindt men dan ook rondom het nest de lijken dier roovers, die door eenen slag met de lompe pooten dier vogels nedergeveld zijn. Merkwaardig is het echter, dat de hennen ook eenige eijeren buiten het nest leggen. Men heeft langen tijd gegist waartoe dit diende, en men heeft het tweeledige doel ontdekt. Vooreerst doen zij dit opdat die vijanden hun maal er mede doen, en de vogels in rust laten zouden, wijl de jakhalzen en wilde katten ook liever versche eijeren lusten, maar ten anderen zijn die eijeren ook voor de kuikens bestemd. Zoodra de jonge struisvogel uit het ei gekropen is, treedt de hen een versch ei stuk en voedt daarmee het kuiken, hetwelk door deze krachtige spijs spoedig opgroeit en heel ras in staat is zelf zijn voedsel te zoeken.

De struisvogel is een mengelmoes van domheid en verstand. Soms zou men zeggen dat hij niet wijs ware, en somtijds zou men hem voor den kloeksten vogel houden, die op twee pooten loopt. Zij verbergen met de grootste zorgvuldigheid hunne nesten, en zoodra zij weten, dat men hun nest ontdekt heeft.

vernien zij zelve hunne eijeren. Het ei van den struisvogel weegt meestal drie pond, en is bijna zooveel als vier en twintig kippeneijeren. Hoewel het niet zoo lekker smaakt als de laatsten, houden er de Afrikaansche volksstammen veel van, (want de struisvogel bewoont bijna geheel *Afrika*) en zoeken ijverig naar die nesten. Vier menschen hebben groote moeite één ei op te smullen, en dan moeten zij nog Afrikaansche magen hebben, want het is een kost die zwaar te verteren is. In de maanden Julij, Augustus en September, wanneer het aldaar winter gerekend wordt te zijn, vindt men de meeste nesten. De wijfjes of de hennen zijn geheel zwart, en hebben geene witte vederen in den staart; de vederen der mannetjes worden voor de schoonsten gehouden en duur verkocht.

Het voedsel des struisvogels bestaat uit gras, zaden, noten en andere vruchten; maar wijl hij niet gemakkelijk te verzadigen is, vult hij zijnen maag gewoonlijk nog met steenen, hout, touw, ijzer, tin, glas, koper en leder. Ja zoo dom is het dier, dat hij menigmaal gloeiende kolen inslokt, dat hem echter niet lekker smaakt, want hij moet die domheid met den dood boeten. Een struisvogel wordt gewoonlijk zestig jaar oud en de Afrikanen maken hem tam om er op te kunnen rijden; doch wijl dit den berijder niet aangenaam is, spant men hem voor eenen kleinen wagen, waaraan bij spoedig gewoon wordt. De struisvogel is zoo groot als een man te paard. Zijn kop heeft veel van een ganzekop. Zijn hals is zeer lang, kaal en dun. Hij is over het ligchaam bedekt met schoone vederen, maar de pooten zijn naakt en lang, en van twee teenen of klaauwen voorzien. Hij kan niet vliegen, want zijne vleugels zijn te klein voor zulk een groot ligchaam. Hij wordt op eene gemakkelijke wijze gevangen, want zoodra de Kaffers of de andere volksstammen eenen troep van die vogels zien, trachten zij deze te omsingelen.

matten en jagen de vogels af, totdat zij uitgeput van vermoedheid den kop in het zand steken en zich zoo laten grijpen. Wat zegt gij van zulk eenen vogel, lieve WILLEM? Maar nu komt de laatste, van welken ik nog slechts weinige woorden zeggen wil, ofschoon hij in menig opzigt nuttiger is.

De Sekretarisvogel, *Gypogeranus serpentarius*, is vooral in die streken zeer nuttig en noodig. Hij is zoo groot bijna als een kraanvogel en de grootste vijand van al wat op aarde kruipt. Het moet zeer belangwekkend zijn, een strijd tusschen dezen vogel en eene slang te zien. Zoodra de slang hem bijten wil, houdt hij haar de vederen toe, waardoor de slang haar gift verliest, middelerwijl verdooft zij haren vijand met vleugelslagen dermate dat de slang spoedig uitgeput wordt en dan splijt hij haar den kop, en vreet ze geheel op, indien zij niet te groot is. Grootere rijt hij in stukken, en verslindt ze alsdan. Behalve slangen voedt hij zich ook met kleine schildpadden, insekten en vooral sprinkhanen. Hij lust nog al wat, want VAILLANT, een beroemd reiziger in *Afrika*, heeft verzekerd, dat hij eens in den krop van zulk eenen vogel gevonden heeft een en twintig kleine schildpadden, elf hagedisjes en drie slangen van een duim dikte, benevens eene menigte sprinkhanen. Dat noem ik nog al een aardig beetje. De Sekretarisvogel, dus genoemd wegens eenige lange pennen bezijden den kop, houdt zich het liefst in zandvlakten op, waar hij de slangen beter kan vervolgen. Hij laat zich jong zijnde gemakkelijk tam maken, en dan doet hij aan de Kaap goede diensten, daar hij in tuinen de muizen, rotten en slangen vervolgt. Men heeft ook getracht dezen vogel over te brengen naar *Guadeloupe* en *Martinique*, om daar ook de slangen te vervolgen, maar of dit gelukt is, durf ik niet te verzekeren.

Het doet mij leed dat ik u weinig van de slangen vertellen

kan. Wel heb ik gelezen, dat er niet vele soorten van slangen aldaar zijn, maar dat weet ik toch, dat er eene soort voorkomt, die zeer gevaarlijk is, en wel de zoogenaamde pofadder *Echidna arietans*, wier beet doodelijk is. Maar ik moet mij haasten, want ik geloof dat het tijd begint te worden om te eindigen. Ik zal dan nu nog een paar woorden van de Insekten vertellen.

Het Kaapland is ook niet zoo rijk aan schoone Insekten als *Amerika* en *Oost-Indien*; het bezit geene groote torren en kappen; terwijl *Amerika* torren heeft, die zoo groot zijn als mijne hand, vindt men in *Zuid-Afrika* slechts kevers, een weinig grooter dan de u bekende Meikevers.

Er zijn echter daar nog meer insekten dan juist kappen en torren, en gaarne wilde ik u eene beschrijving geven van sprinkhanen, bijen en andere diertjes, doch ik vrees dat het te veel op eens zoude zijn. Ik herinner mij echter, dat de Heer FALMER van eene Mantis sprak, en ik zal nu mijne mededeeling eindigen met de beschrijving van dit insekt. Dit diertje behoort tot de regtvlugelige insekten, en wordt tot de sprinkhanen gerekend. Het is een fraai dier, licht groen van kleur, met lange pooten; de insektenkenners geven het den naam van *Mantis*, en het wordt door vele heidenen aanbeden. Dit komt door de zonderlinge gewoonte, die dit diertje aanneemt, om de voorpooten in eene verhevene en gebogene houding te verheffen, waardoor het den schijn aanneemt alsof het bidt. Het is er echter verre af dat zij bidden, dit begrijpt ge wel, maar zij nemen deze houding aan, om altijd gereed te zijn hunne prooi op te vangen. Deze voorpooten zijn zoo scherp, dat zij ligtelijk een ander insekt er midden mede doorsnijden. In *Zuid-Afrika* leeft de *Mantis fausta*, en ieder kind eens Hottentots dat verdwaald zijnde, zulk een diertje vindt, neemt dat gewaande vrome insekt in de hand, geloovende dat hetzelfde hem

den weg zal wijzen. In *China* waar men ook zulke diertjes vindt, worden zij soms als heiligen vereerd, hoewel zij lang geene heiligen zijn, want het zijn de eerste vechtersbazen, die bij gebrek aan wat beters malkander opeten. Hoe ongelukkig en hoe te bejammeren is het niet, mijn goede WILLEM, dat er zoovele menschen zijn, die afgodische eer aan insecten toebrengen."

"Wordt het u nu niet duidelijk, WILLEM," viel broeder FALMER den Heer BURNS in de rede, wat PAULUS (*Rom. I: 23*) zegt: "*En zij hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende gedierten. Daarom heeft God hen ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner onderdanigheid, enz.*" Daarom zijn die menschen, die arme heidenen zoo ongelukkig, die den Schepper niet onderscheiden van het schepsel. De Heer is een ijverig God, en duldt geene andere goden nevens zich. Hoe gelukkig is het dus niet voor ons, wien de Heer zijne genade heeft bewezen, Hem al is het slechts van verre te kennen, en hoe zalig is het lot van den Zendeling, die den *onbekenden* God aan de Heidenen kan en mag verkondigen."

De Heer BURNS had zijne dierkundige beschrijving geëindigd, en WILLEM was zoo van dankbaarheid vervuld, dat hij opstond en met hartelijkheid den Heer BURNS en broeder FALMER dank zeide voor hunne bewezene goedheid. Hierdoor toch was hij van lieverlede met een land bekend geworden, dat hij weldra hoopte te doorkruisen, en waar hij tot 'eer van zijnen God en tot heil voor zich zelve en de zijnen, hoopte te leven en werkzaam te zijn.
